

บทความวิจัย

ระบายนภาพผ่านเฟซบุ๊ก : ปรากฏการณ์ศึกษาการใช้เฟซบุ๊ก
ของกลุ่มนักศึกษาไทยในต่างแดน

FACEBOOK AS A PORTRAYAL OF LIFE: A PHENOMENOLOGICAL STUDY OF
FACEBOOK USE OF THAI STUDENTS WHILE STUDYING OVERSEAS

ปิยวรรณ รุ่งวรพงศ์

Piyawan Rungwaraphong

สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

bewardjack@hotmail.co.nz

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยปรากฏการณ์ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาปรากฏการณ์และการตระหนักรับรู้ในปรากฏการณ์นั้น ๆ ปรากฏการณ์ที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้เฟซบุ๊กของกลุ่มนักศึกษาไทยจำนวน 8 คน ที่ได้ไปศึกษาในประเทศจีนระยะเวลา 1 ปี ภายใต้หลักสูตรเทียบโอนหน่วยกิต การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปรับตัวของนักศึกษาหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษาเมื่ออยู่ต่างประเทศ 2) ศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคที่นักศึกษาหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษาต้องประสบเมื่ออยู่ต่างประเทศ ทั้งด้านการเรียน ด้านกลุ่มเพื่อน และด้านการใช้ชีวิตประจำวัน 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากข้อความและรูปภาพที่นักศึกษาโพสต์ลงเฟซบุ๊กและจากการสัมภาษณ์แบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบการวิเคราะห์แก่นสาระ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเฟซบุ๊กมีอิทธิพลต่อนักศึกษาขณะใช้ชีวิตในต่างประเทศโดยถูกใช้เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวชีวิต เพื่อสื่อสารกลับมายังครอบครัว อาจารย์และเพื่อน ๆ ที่เมืองไทย และเพื่อระบายความรู้สึกต่าง ๆ โดยนักศึกษามีแนวโน้มเสพติดเฟซบุ๊กในขณะที่ผู้วิจัยซึ่งทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงจะใช้ข้อมูลจากเฟซบุ๊กเหล่านี้เพื่อให้คำแนะนำปรึกษาและแก้ปัญหา เรื่องราวที่ถ่ายทอดผ่านเฟซบุ๊กสะท้อนปัญหาต่าง ๆ จากการขาดความรู้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศที่ไปศึกษาและการให้ข้อมูลล่วงหน้าจากหลักสูตรอย่างไม่เพียงพอ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรเทียบโอนหน่วยกิตจำเป็นต้องสร้างระบบเพื่อรองรับการศึกษาต่อในต่างประเทศใน 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ก่อนการเดินทางต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจแก่นักศึกษาและการให้ข้อมูลที่ครบถ้วน ระยะที่ 2 ระหว่างการเรียน ต้องมีระบบพี่เลี้ยงอิเล็กทรอนิกส์คอยให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือต่าง ๆ และ ระยะที่ 3 หลังเดินทางกลับ ต้องมีกระบวนการใคร่ครวญให้นักศึกษาสะท้อนคิดถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และการพัฒนานตนเองอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: หลักสูตรเทียบโอนหน่วยกิต การปรับปรุงหลักสูตร เฟซบุ๊ก ความสามารถในการปรับตัวในต่างประเทศ

ABSTRACT

This article reports on a phenomenological study, which aimed 1) to examine credit transfer students' international adaptability during their overseas study period; 2) to explore problems or obstacles that the students face during their overseas study period; and 3) to identify ways for improvement of the credit transfer curriculum. Data were collected from Facebook status updates of eight students during their one year study in a China university and focused interviews. Thematic analysis was employed to analyze the data. Results of the study suggest that 1) Facebook had a great influence on Thai students when studying abroad. The students tended to be Facebook addicted. Facebook was used to portray their lived experience; to communicate with family, mentor and acquaintances back in Thailand; and to articulate multiple events that resulted in both negative and positive feelings towards their transcultural experiences in China. Problems that were reflected through Facebook status updates included lack of understanding of history, politics, and cultures; lack of pre-departure briefings; and life and education struggles. The researcher, who also acted as their mentor, used information which were reflected through the mentees' Facebook to advise and assist the mentees in solving problems. Results from the study indicate that credit transfer curriculum need to develop a three-stage supporting system. Stage 1, or pre-departure period, should provide their students with psychological preparation and provision of information relevant to history, politics and cultures of the host country. Stage 2, or implementation period, e-mentoring will need to be systematically developed. And Stage 3, or post-trip period, in which the students are provided with chances to systematically reflect on their past one-year overseas experience for the true construction of tacit knowledge and real self-development.

Keywords: credit transfer curriculum, curriculum improvement, Facebook, international adaptability

บทนำ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปรากฏการณ์ (phenomenological research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาปรากฏการณ์และการตระหนักรู้ในปรากฏการณ์นั้น ๆ โดยผู้วิจัย

เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สึกและการตระหนักรู้ในปรากฏการณ์นั้น ๆ เอง ปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในครั้งนี้ คือ การใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาไทยกลุ่มหนึ่งระหว่างที่เรียนในประเทศที่ห้ามใช้เฟซบุ๊ก กล่าวคือเป็นกลุ่มนักศึกษา 8 คนที่อยู่

ภายใต้การดูแลของผู้วิจัยและศึกษาในหลักสูตรทางธุรกิจที่กำหนดให้นักศึกษาเรียนต่างประเทศในชั้นปีที่ 3 ระยะเวลา 1 ปี (2 ภาคการศึกษา) โดยเป็นหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา (credit transfer curriculum) นักศึกษาที่เข้าร่วมให้ข้อมูลในงานวิจัยเรียนในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในเมืองเชียงใหม่ ประเทศจีนส่วนนักศึกษาที่เหลืออีก 43 คน (จาก 51 คนทั้งชั้นปี) เลือกเรียนที่ประเทศมาเลเซีย เรื่องราวที่สะท้อนในเฟซบุ๊กของนักศึกษาชี้ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการจัดการศึกษาที่ควรเน้นกระบวนการสร้างความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ หลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา (credit transfer curriculum) ที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้เห็นความสำคัญของบริบทของการสร้างความรู้ที่ไม่ควรเกิดขึ้นเพียงแต่ในชั้นเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ประธานหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรจำเป็นต้องจัดเตรียมองค์ประกอบและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างความรู้ ทั้งนี้การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และแก้ปัญหาผ่านการสื่อสารทางโซเชียลมีเดีย คือ เฟซบุ๊กนั้น อาจจัดเป็น “วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21” ตามที่นายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2555) ได้ให้นิยามไว้ กล่าวคือเป็นการจัดการศึกษาที่ฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัว มีความยืดหยุ่นและแก้ปัญหาเอาตัวรอดได้ในทุกสถานการณ์และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตน

แต่ทั้งนี้การดำเนินการหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา (credit transfer curriculum)

โดยเฉพาะในห้วงเวลาที่นักศึกษาศึกษาต่อในต่างประเทศนั้นย่อมมีอุปสรรคและความยากลำบากมากมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลักสูตรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวและการสร้างความรู้ของนักศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของหลักสูตรให้มีความมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาไทยเมื่ออยู่ต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและการรับมือกับปัญหาของนักศึกษาไทยเมื่ออยู่ต่างประเทศ
3. เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (constructivist theory) เป็นกรอบความคิดในการทำวิจัย ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการสร้างความรู้ของผู้เรียน กล่าวคือการเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในบุคคลและพัฒนาหรือสร้างขึ้นโดยผู้เรียน ความรู้ไม่ได้เป็นสิ่งสำเร็จรูปที่ได้รับจากการถ่ายทอดจากครูหรือบุคคลใด ๆ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2537) ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชื่อว่าผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้นหากมีประสบการณ์เดิมและอยู่ในสภาพบรรยากาศของการเรียนหรือการทำงานที่เอื้อให้มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนตาม

แนวทฤษฎีนี้จำเป็นต้องสนับสนุนให้เกิดการสร้าง ความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ ครูจึงมีบทบาท สำคัญในกระบวนการสร้างความรู้ของผู้เรียนโดย มีหน้าที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายตาม ความเป็นจริงมากกว่าที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ (Duffy & Cunningham, 1996)

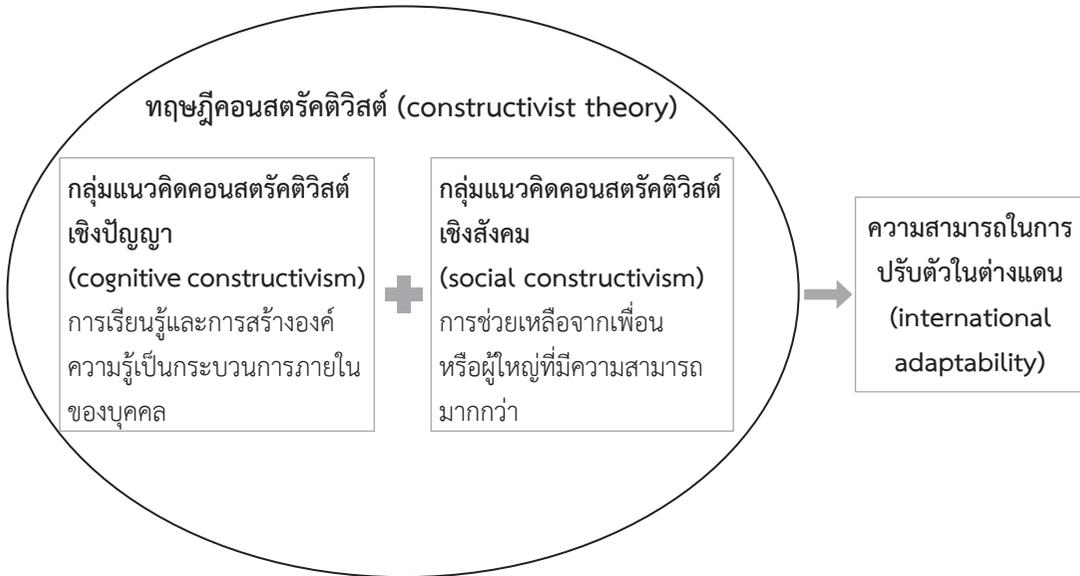
ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ปรากฏกลุ่มแนวคิด ที่ว่าด้วยการสร้างความรู้หรือการเรียนรู้ 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

1. กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (cognitive constructivism) เป็นแนวคิดที่มี พื้นฐานจาก Piaget (1972) โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ และการสร้างองค์ความรู้เป็นกระบวนการภายใน ของบุคคล ผู้เรียนจึงมีความสำคัญในฐานะเป็น ผู้สร้างความรู้โดยการลงมือทำ ความรู้หรือความ เข้าใจต่าง ๆ จึงไม่ใช่สิ่งที่สามารถถ่ายทอดจากบุคคล หนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งได้ Piaget เชื่อว่าปัญหา ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive conflict) เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเสีย สมดุลทางปัญญา (disequilibrium) ดังนั้น ผู้เรียน ต้องพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญา (cognitive structuring) ให้เข้าสู่ภาวะสมดุล (equilibrium) โดยวิธีการดูดซึม (assimilation) คือ รับข้อมูลใหม่ เข้าไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญา จากนั้นจึงปรับ เปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาโดยการเชื่อมโยงข้อมูล ข่าวสารใหม่กับความรู้เดิมหรือโครงสร้างทางปัญญา เดิม (accommodation) กระบวนการนี้จึงให้ความสำคัญกับความรู้เดิมของผู้เรียน (background

knowledge) และความสามารถในการปรับตัว ต่อปัญหาหรือสิ่งแวดล้อมใหม่ (adaptability) (Bruner, 1990; Kearsley, 2001; Piaget, 2001)

2. กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิง สังคม (social constructivism) ตามแนวคิดของ Vygotsky (1978) เชื่อว่าเด็กสามารถพัฒนาไปถึง ขีดสุดของความสามารถของตนได้หากได้รับการ ช่วยเหลือจากเพื่อนหรือผู้ใหญ่ที่มีความสามารถ มากกว่า ซึ่ง Vygotsky เรียกว่า zone of proximal development กลุ่มแนวคิดนี้ให้ความสำคัญ ต่อบทบาทของครูในการสร้างบริบทสำหรับการ เรียนรู้ที่ต้องกระตุ้นและเฝ้าอำนวยการเรียนรู้ ครู ควรแนะนำเมื่อผู้เรียนประสบปัญหา กระตุ้นผู้เรียน ด้วยคำถามที่เอื้อให้คิดพิจารณาหรือต่อสู้กับปัญหา ไม่ใช่เป็นผู้แก้ปัญหาให้ผู้เรียนเสียเอง (Cook, 1992) การช่วยเหลือซึ่งเป็นรูปแบบคำพูดหรือการสนทนา สะท้อนแนวคิดของ Alexander (2004) ซึ่งเชื่อว่า บทไดอะล็อกหรือบทตอบโต้ที่เกิดขึ้นระหว่างครูและ ผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนด้วยกันสามารถเอื้อให้ ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้และพัฒนาตนเอง แต่บท ไดอะล็อกดังกล่าวต้องมีลักษณะต่างจากบทสนทนา ในชีวิตประจำวันทั่วไป โดยต้องมีองค์ประกอบของ dialogic conversation กล่าวคือทุกคนมีส่วนร่วม (collective) รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (reciprocal) เกื้อกูลกัน (supportive) และมี เป้าหมาย (purposeful)

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการทำวิจัย ขึ้นนี้สามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยปรากฏการณ์หรือปรากฏการณ์วิทยา (phenomenological research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาปรากฏการณ์และการตระหนักรู้ในปรากฏการณ์นั้น ๆ โดยมีรากฐานมาจากการศึกษาทางปรัชญา ต่อมาได้มีการนำมาใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (อัญญา ปลดเปลื้อง, 2556) ปรากฏการณ์วิทยาเป็นทัศนะของผู้วิจัยต่อภาวะการณ์ (ปรากฏการณ์) ต่าง ๆ ไม่ใช่วิธีการวิจัยแต่ถูกผู้วิจัยนำมาใช้เสมือนว่าเป็น “วิธีการ” เพื่อมาศึกษาประสบการณ์หรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่บุคคลได้ประสบมา (ชาย โปธิสิตา, 2550) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสนใจการใช้เฟซบุ๊กของกลุ่มนักศึกษาไทยที่ไปเรียนต่างประเทศ โดยเชื่อว่าประสบการณ์ที่นักศึกษาไทยในต่างแดนได้สัมผัสนั้นหากได้ถูกบรรยาย อธิบาย และตีความ จะก่อให้เกิดความเข้าใจโดยผู้วิจัยจะเปรียบเทียบประสบการณ์ของนักศึกษาที่เข้าร่วมวิจัยเพื่อหาลักษณะร่วมกันของประสบการณ์ และเพื่อหาแก่นแท้ของประสบการณ์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยชิ้นนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ ณ มหาวิทยาลัยที่ผู้วิจัยสอนจำนวน 8 คน โดยเป็นชาย 1 คนและหญิง 7 คน มีอายุระหว่าง 19-20 ปี นักศึกษา 2 คนมีพื้นฐานด้านภาษาจีนระดับพื้นฐานส่วนที่เหลืออีก 6 คนไม่มีพื้นฐานด้านภาษาจีนเลย ส่วนทักษะทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาทั้ง 8 คนยังอยู่ในระดับต่ำมาก ทั้ง 8 คนมีภูมิลำเนาในพื้นที่ภาคใต้ ไม่เคยไปต่างประเทศและไม่เคยนั่งเครื่องบิน (แม้จะเป็นเส้นทางภายในประเทศก็ตาม) มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางโดยผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขายและลูกจ้างทั่วไป ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงแม้ว่าเป็นการเลือกโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น แต่เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ดุลยพินิจและการตัดสินใจของผู้วิจัยเองว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์และคำถามงานวิจัย (Babbie, 1995; Greig & Taylor, 1999; Schwandt, 1997)

เครื่องมือในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้เพื่อการศึกษาปรากฏการณ์
ครั้งนี้มาจาก 2 แหล่งคือ

1. ข้อความและรูปภาพที่นักศึกษาโพสต์
ลงเฟซบุ๊ก

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะจง

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์
ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเสตตัสทั้งที่เป็นข้อความ
และรูปภาพที่นักศึกษาโพสต์ลงเฟซบุ๊ก โดยสุ่มเก็บ
สัปดาห์ละสองครั้ง กล่าวคือวันเรียนปกติ 1 วัน
(จันทร์-ศุกร์) และวันหยุดสุดสัปดาห์ 1 วัน รวม
ถึงทุก ๆ วันหยุดนักขัตฤกษ์ของไทย ระหว่างเดือน
ตุลาคม 2557-กรกฎาคม 2558 (รวม 10 เดือน
โดยรวม 2 เดือนหลังจากที่นักศึกษาเดินทางกลับ
มาประเทศไทย) ได้ทั้งหมด 851 ข้อความ ผู้วิจัย
บันทึกทุกข้อความลงในแบบฟอร์มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
(ใช้ชื่อว่า ฐานเสตตัส) จากนั้นผู้วิจัยจัดกลุ่มเสตตัส
ตามช่วงเวลาโพสต์โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 เดือน ตุลาคม-พฤษภาคม 2557
(2 เดือนแรกที่ไปอยู่ประเทศจีน)

ช่วงที่ 2 เดือน ธันวาคม 2557-มีนาคม
2558 (4 เดือนถัดมา)

ช่วงที่ 3 เดือนเมษายน-พฤษภาคม 2558
(2 เดือนก่อนกลับประเทศไทย และเป็นช่วงฝึกงาน)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละช่วงเวลาโดย
ใช้กรอบการวิเคราะห์แก่นสาระ นอกจากการเก็บ
ข้อมูลเสตตัสแล้วผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นักศึกษาทุก
คนสองสัปดาห์หลังจากที่กลับมาถึงเมืองไทยด้วย
การสัมภาษณ์แบบเจาะจง โดยใช้การบันทึกเสียง
จากนั้นนำมาเปิดฟัง พิมพ์บันทึกลงในฐานสัมภาษณ์

และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบวิเคราะห์แก่นสาระ
อีกเช่นกัน

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะการใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาไทย
เมื่ออยู่ต่างประเทศ ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง
พบว่าเมื่ออยู่ต่างประเทศนักศึกษาใช้เฟซบุ๊กเพื่อ 1.
ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตในต่างแดนของตน 2. สื่อสาร
กลับมายังครอบครัวและเพื่อ น ๆ ที่เมืองไทย และ
3. ระบายความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งในความรู้สึกทางลบ
และทางบวก (ตัวอย่างเช่น 1. บ่นเรื่องการเรียน สิ่ง
อำนวยความสะดวก การใช้ชีวิต ที่พัก และ/หรือ
ค่าครองชีพ 2. ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเองเช่น
ตั้งคำถามว่าคิดถูกหรือผิดที่เลือกเรียนประเทศจีน
3. ความประทับใจในสิ่งรอบ ๆ ตัว 4. ความรู้สึกหรือ
กิจกรรมที่ได้ผ่อนคลาย และ 5. ท้อแท้สิ้นหวัง และ
7. คิดถึงบ้าน) โดยนักศึกษาได้ตั้งเสตตัสในลักษณะ
ข้อความล้วนหรือข้อความโดยมีรูปภาพประกอบ
จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่ารูปภาพที่โพสต์
ลงในเฟซบุ๊กมักเป็นการถ่ายภาพตัวเองแบบเซลฟี
(selfie) ภาพอาหาร ภาพการทำอาหารไทย ภาพ
กับเพื่อนกลุ่มนักศึกษาไทยด้วยกัน (มีภาพที่ถ่ายร่วม
กับเพื่อนชาติอื่น ๆ บ้างแต่น้อยมาก) ภาพบ้านเมือง
และภาพบรรยากาศในห้องเรียน

ตัวอย่างที่ 1

ไปเที่ยวกับ
กลุ่มเพื่อนคนไทย

ตัวอย่างที่ 2

ไปเรียนด้วยกัน (เฉพาะ
กลุ่มเพื่อนจากเมืองไทย)

พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาทั้ง 8 คนที่เห็นเด่นชัดคือการโพสต์รูปภาพอาหารไทยที่ตนเองทำร่วมกับกลุ่มเพื่อน ๆ คนไทยที่มาด้วยกันรวมถึงภาพที่ไปทานอาหารไทยที่ร้านอาหารไทย เช่น

ตัวอย่างที่ 1

ทำอาหารไทยทานเองกับ
กลุ่มเพื่อนจากเมืองไทย

ตัวอย่างที่ 2

ไปทานอาหารกับ
เพื่อนคนไทย

ตัวอย่างที่ 3

ทำขนมกับเพื่อนคนไทย
(ช่วงสอบปลายภาค)

นอกจากภาพที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินแล้วยังเป็นสเตตัสที่เป็นข้อความบ่นคิดถึงอาหารไทยโดยมีการโพสต์ค่อนข้างถี่ในช่วงใกล้สอบ ช่วงวันที่ตรงกับวันหยุดนักขัตฤกษ์ของเมืองไทยหรือตอนเย็นหลังฝึกงานเสร็จในแต่ละวัน โดยเป็นช่วงที่นักศึกษาเครียด กังวลหรือคิดถึงบ้านพร้อมข้อความที่ Tag กันในกลุ่ม เช่น

“กินเดียวเรื่อ ปลอดภัยตัวเอง สงกรานต์ปีไหน ๆ ไม่เคยหิวและเหงาเท่าปีนี้” (ช่วงวันสงกรานต์นักศึกษาลงภาพที่ได้ไปทานอาหารไทยที่ร้านอาหารไทย)

“เร่เข้ามา เร่เข้ามา แม่ค้าฝอยทองมาแล้ว”

การใช้เฟซบุ๊กอยู่ในระดับถี่มากกล่าวคือใช้เฟซบุ๊กทุกวัน วันละหลายครั้ง (รวมเวลาที่นักศึกษาใช้เฟซบุ๊กประมาณ 8 ชม.ต่อวัน) และมีการตั้งสเตตัสเป็นข้อความโดยเฉลี่ยทุก 4 ชม. นักศึกษาทั้ง 8 คนใช้เฟซบุ๊กจนดิ๊กและจะรู้สึกกระวนกระวาย เครียดและหงุดหงิดมากเมื่อไม่สามารถใช้เฟซบุ๊กได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านักศึกษากลุ่มนี้เสพติดเฟซบุ๊ก (facebook addiction disorder, FAD) (Kuss & Griffiths, 2011) แต่ยังไม่ได้อยู่ในระดับที่รุนแรง กล่าวคือยังไม่ได้กระทบต่อบุคลิกภาพและไม่ทำลายทักษะทางสังคม (Harzadin, 2012) สำหรับผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาที่อยู่ทางเมืองไทยใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางเดียวในการสื่อสารให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางแก้ปัญหาให้กับนักศึกษา อันเป็นการช่วยเหลือผ่านทางบทสนทนา (dialogic conversation) ที่พิมพ์เป็นตัวอักษร

2. ปัญหาและการรับมือกับปัญหาของนักศึกษาไทยเมื่ออยู่ต่างประเทศ ปัญหาหรืออุปสรรคที่กลุ่มนักศึกษาประสบอันสะท้อนผ่านเฟซบุ๊ก ได้แก่

- ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการเมือง สังคมและวัฒนธรรมของประเทศที่อาศัยอยู่ เช่น

“เฮ้อ! เนี่ยเป็นไร อะไรที่เกี่ยวกับ app facebook ในโทรศัพท์นี่ๆ เล่นไม่ได้หมดเลย ทั้ง FB, Messenger และ Pages Manager คือไร.....? #เปื้อน” (บ่นเรื่องเฟซบุ๊กทั้ง ๆ ที่ประเทศจีนห้ามใช้เฟซบุ๊ก)

“ที่นี่ อะไร ๆ ก็ห้ามนะ อยากกลับไปอยู่ไทย จะทำอะไรก็ได้”

“จะเค็ม จะมัน ไปไหน จะเป็นไตอยู่แล้วนะ มีอย่างเดียวที่อร่อยสุด ข้าววवल้าวว คร้าบบ” (บ่นเรื่องรสชาติอาหารจีน)

- ข้อมูลล่วงหน้าถึงสภาพความเป็นอยู่ การเรียน การใช้ชีวิต ยังไม่เพียงพอ

“ไม่เห็นบอกเลยว่าจะให้มาฝึกงานแบบนี้ รู้จักกลับไปฝึกงานที่ไทยดีกว่า”

“อะไรมันจะหนาวขนาดเน้...เสื้อที่จีนแบบดี ๆ ก็แพงเวอร์ รู้จักเหมามาจากประตูน้ำ”

“ใครจะรู้ว่านักเรียนนอกอย่างกระผม ต้องตื่นมาขึ้นรถมหาลัย ตั้งแต่เจ็ดโมงเช้า ทุกวันนอ ไม่ว่าว ๆ ๆ ๆ”

- ขาดความเข้าใจในความต่างของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของนักศึกษาจากชาติอื่น เช่น

“To...My lovely roommate and his friends. พวกมึงเล่นเซี่ยไรกันอีก วันก่อนพ่นยากันยุง วันนี้เซี่ยไรเต็มประตูเลย วิบปิ้งครีมหรือ? มึงมาเซี่ยด้วยนะ โตเท่าควายละ ยังเล่นบ้า ๆบอ ๆ ตัล-ลอลด #โหดส์ลส์เซี่ย”

“เปิดแอร์ติด ๆ กัน 2 วันแล้วมึงอะ ยังเลือกหุงข้าวในห้องอีก กลิ่นอสังค์ น้ำก็ไม่อาบ เล่นเกมส์ก็เสียงดัง ห้องก็ไม่กวาด”

ท่ามกลางปัญหา ความยากลำบากและความรู้สึกต่าง ๆ มากมายนักศึกษาได้ต่อสู้และได้เกิดการเติบโตทางจิตใจ นักศึกษาได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมายและนอกเหนือจากการดิ้นรนในเชิงวิชาการแล้วยังได้พัฒนาทวิทัศน์ในการรับมือกับความเครียดหรือปัญหาต่าง ๆ ในวิถีทางของตน เช่น

“บางทีก็พยายามคิดในแง่บวกแล้วนะว่าคนเรากว่าไปอยู่ในงานตำแหน่งสูงต้องผ่านค.ลำบาก มาทั้งนั้นอยู่ที่ว่าใครเจอแบบไหน การฝึกงานแบบนี้มันคือบททดสอบคิดซะ”

“เป็นอีกหนึ่งโลกของฉันที่ได้มาสัมผัสกับความเป็นธรรมชาติปะปนด้วยดอกไม้หลากสีล้วน ต้นไม้มานานา ช่างดูแล้วแปลกตา ซึ่งควรค่าแก่การถ่ายรูป เพื่อเก็บความทรงจำนี้ไว้”

“เขาคัรวเมื่อไรก็เป็นไปตามนี้ กันเลย จัดเมนูดีกเหมือนตอนเช้าเลย”

3. แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา ปัญหาและวิธีการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่างที่บอกเล่าผ่านทางเฟซบุ๊กและจากการสัมภาษณ์ ได้สะท้อนให้เห็นสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ จากมหาวิทยาลัยต้นสังกัด (อันได้แก่ ขาดการเตรียมพร้อมก่อนเดินทางให้นักศึกษา และไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อกำหนดต่าง ๆ รวมถึงความรู้ด้านวัฒนธรรมและการฝึกงาน) มหาวิทยาลัยที่เรียน (ได้แก่ ใช้ภาษาจีนในการสอนในบางรายวิชา แต่ละหน่วยงานทำงานไม่ประสานงานกัน) และจากตัวนักศึกษาเอง (ได้แก่ ทักษะทางภาษา การเน้นการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ความคาดหวังในการฝึกงานที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง การไม่กล้าแสดงออก) ข้อมูลเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างแนวทางเพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะการใช้เฟซบุ๊กของนักศึกษาไทยเมื่ออยู่ต่างประเทศ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าเมื่ออยู่ในต่างประเทศนักศึกษาไทยมีแนวโน้มใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางหลักในการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว เพื่อน และมหาวิทยาลัยต้นสังกัดและอาจารย์ที่ปรึกษา โดยให้เหตุผลว่าสะดวก รวดเร็ว และราคาประหยัด นอกจากนี้ข้อความที่พิมพ์ส่งกันในเฟซบุ๊กยังสามารถกลับมาดูซ้ำ ในส่วนของผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของกลุ่มนักศึกษานั้น เฟซบุ๊กเปรียบเสมือนตัวให้สัญญาณว่าช่วงจังหวะเวลาใดที่ควรเข้าไปพูดคุย แนะนำ ชี้แนะหรือตักเตือนนักศึกษาของตน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือโดยผ่านบทสนทนาเป็น

สิ่งที่สำคัญที่อาจารย์ที่ปรึกษาต้องใส่ใจและพึงระวัง กล่าวคืออาจารย์ที่ปรึกษาต้องไม่เป็นผู้แก้ปัญหาให้นักศึกษาเอง แต่ต้องกระตุ้นให้นักศึกษาคิดพิจารณาต่อสู้อกับปัญหา และหาหนทางแก้ไขด้วยตัวเอง (Cook, 1992) บทสนทาระหว่างอาจารย์ปรึกษากับนักศึกษานั้นต้องมีองค์ประกอบของ dialogic conversation ตามที่ Alexander (2004, 2005) อ้างไว้กล่าวคือทุกคนมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกื้อกูลกัน และมีเป้าหมาย การตั้งคำถามต้องไม่ตอกย้ำว่านักศึกษามีปัญหาหรือมีความทุกข์ใจและไม่ทำให้นักศึกษารู้สึกว่ากำลังถูกจ้องมอง

อย่างไรก็ดี การวิจัยครั้งนี้พบว่านักศึกษาไทยมีแนวโน้มเปลี่ยนพฤติกรรมจากการใช้เฟซบุ๊กเพื่อแสวงหาความรู้ พักผ่อนคลายเครียด มาเป็นการเสพติดเฟซบุ๊กหรือ facebook addiction disorder (FAD) อันเป็นการใช้เฟซบุ๊กหรือสื่อออนไลน์อื่น ๆ ในปริมาณที่เกินขนาดจนไม่สามารถควบคุมเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเวลาสำหรับกิจกรรมจำเป็นอื่น ๆ ในชีวิตไม่ว่าจะเป็นการเรียน การงานและชีวิตครอบครัว (รัตมีสารโรจน์ 2547) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเสพติดเฟซบุ๊กของกลุ่มนักศึกษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ อาจเกิดจากการที่เฟซบุ๊กทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น มีความสุขเพราะยังได้คุยกับคนที่คุ้นเคยจากประเทศของตน และได้เห็นภาพของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเพื่อนหรือครอบครัว เสมือนว่าตนเองได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้นด้วย (Siew, 2010) นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาทั้ง 8 คนใช้เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ระบายความรู้สึกหรือความไม่พึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ โดยนักศึกษาให้เหตุผลว่าเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ส่วนตัว ดังนั้นจะกล้าพูดกล้าแสดง

ความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา

2. ปัญหาและการรับมือกับปัญหาของ
นักศึกษาไทยเมื่ออยู่ต่างประเทศ

การใช้เฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางในการ
สะท้อนปัญหาหรือระบายความเครียดของนักศึกษา
กลุ่มนี้ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาได้เข้าสู่กระบวนการ
สร้างความรู้ตามกลุ่มคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา
(cognitive constructivism) ซึ่ง Piaget (1972) เชื่อ
ว่าปัญหาหรือความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive
conflict) ในตัวผู้เรียนคือจุดเริ่มต้นของกระบวนการ
สร้างความรู้ แต่ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักศึกษา
ไทยกลุ่มนี้ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้าง
ทางปัญญาโดยการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารใหม่กับ
ความรู้เดิมหรือโครงสร้างทางปัญญาเดิม ทั้งนี้ อาจ
เกิดจากนักศึกษายังมีความรู้เดิมไม่เพียงพอ ซึ่ง
ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวต่อปัญหาหรือ
สิ่งแวดล้อมใหม่ (Bruner, 1990; Kearsley, 2001;
Piaget, 2001) เหล่านี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของ
ผู้รับผิดชอบหลักสูตรในการเตรียมความพร้อม และ
การให้ข้อมูลที่ครบถ้วนแก่นักศึกษาก่อนการเดินทาง
ไปศึกษาต่อต่างประเทศ

เมื่ออยู่ต่างประเทศนักศึกษารับมือกับ
ปัญหาใน 2 แนวทางคือ รับมือแก้ไขปัญหาด้วย
ตัวเองหรือติดต่อขอความช่วยเหลือกลับมาที่ครู
ที่ประเทศไทย ในส่วนหลังนี้สะท้อนบทบาทและ
ความสำคัญของครูในฐานะพี่เลี้ยงทางไกลอันเป็น
ไปตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ทั้งในส่วนของกลุ่ม
แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา อันเป็นแนวคิด
ที่เชื่อว่าการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้เป็น
กระบวนการภายในของบุคคล การสร้างความรู้หรือ
ความเข้าใจต่าง ๆ เริ่มต้นที่ปัญหาที่ก่อให้เกิดความ
ขัดแย้งทางปัญญา ก่อนที่จะนำไปสู่กระบวนการ

ปรับโครงสร้างทางปัญญา (Piaget, 1972) และใน
ส่วนของกลุ่มแนวคิดกลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
เชิงสังคม (social constructivism) ซึ่งให้ความ
สำคัญของบทบาทของครูในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มี
ความสามารถหรือมีประสบการณ์มากกว่าในการ
ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปถึงขีดสุดของตนเอง
(zone of proximal development) (Vygotsky,
1978)

แต่ทั้งนี้กระบวนการให้คำปรึกษาและให้
ความช่วยเหลือต่าง ๆ ในหลักสูตรที่ทำการวิจัย
ครั้งนี้ ยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจนกล่าวคือไม่มีการคัด
แยกเรื่องร้องทุกข์ ไม่มีผังงานว่าควรส่งเรื่องให้
ใคร ไม่มีขั้นตอน ติดตามและบันทึกผลว่าเรื่องที่
ร้องทุกข์นั้นได้รับการช่วยเหลือแก้ไขอย่างไร ผู้วิจัย
จะเป็นคนรับเรื่องร้องทุกข์และให้คำปรึกษา ตอบ
คำถามหรือกระทั่งประสานกลับไปยังมหาวิทยาลัย
ในประเทศจีนเพื่อแก้ปัญหาเองในทุก ๆ เรื่อง
เช่น ปัญหาหอพัก วิชา การชำระค่าเล่าเรียน
เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบ
ของหน่วยงานอื่นเช่น วิเทศสัมพันธ์ การเงิน เป็นต้น
นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้เฟซบุ๊กเพียงช่องทางเดียว
ในการติดต่อสื่อสารกับนักศึกษา พบว่าบ่อยครั้งที่
นักศึกษาไม่สามารถใช้เฟซบุ๊กได้ (อาจเกิดจากหลาย
สาเหตุเช่น ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตหรือแบตเตอรี่
โทรศัพท์มือถือหมด) หรือผู้วิจัยเองก็อยู่ในพื้นที่ที่
ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต

การวิจัยขั้นนี้ยังพบว่า นักศึกษาไทยมีวิธี
การรับมือกับความเครียดอันเกิดจากปัญหาหรือ
อุปสรรคต่าง ๆ ที่ประสบในชีวิตประจำวันนี้อาจ
แตกต่างจากกลุ่มนักศึกษาจากชาติอื่น กล่าวคือ
นักศึกษาในหลักสูตรนิยามโพสต์โภชนาการ หรือ
เรื่องราวเกี่ยวกับอาหารลงในเฟซบุ๊ก จากการ

สัมภาษณ์นักศึกษาทั้ง 8 คนอธิบายว่าตนมักทำอาหารไทยหรือเสาะหาร้านอาหารไทยกับเพื่อน เพราะการได้ทำหรือทานอาหารประจำชาติของตนเมื่ออยู่ต่างแดน ช่วยลดการคิดถึงบ้านและคลายความเหงา โดยเฉพาะเมื่อได้ทำร่วมกับเพื่อนที่สนิทคุ้นเคยและรู้สึกหรือเจอปัญหาแบบเดียวกัน แต่ทั้งนี้ การรับประทานอาหารเพื่อคลายความเครียดนั้น เป็นเพียงบรรเทาความเครียดในระดับต้นไม่ใช่การแก้ปัญหาที่แท้จริง

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาไทยมีแนวโน้มที่จะรับมือกับความเครียด อันเกิดจากปัญหาต่าง ๆ โดยการอยู่ร่วมกันเฉพาะกลุ่มเพื่อนคนไทยที่สนิทกัน อันสะท้อนวัฒนธรรมที่เน้นกลุ่ม (collectivism) นักศึกษาทั้ง 8 คนได้อธิบายเรื่องนี้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะจงว่า ตนชอบอยู่กับเฉพาะกลุ่มเพื่อนคนไทย ไม่ว่าจะทั้งในชั้นเรียนหรือการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไปเพราะรู้สึกอบอุ่น อยู่ด้วยกันแล้วจะไม่กลัว ในประเด็นนี้ Rungwaraphong (2012) อธิบายว่าคนไทยมักมองตัวเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม/ชุมชน ดังนั้นความกลมเกลียวและความสามัคคีของคนในกลุ่มจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยปกติเด็กไทยจะเติบโตมาด้วยความคิดว่าต้องรักต้องสามัคคีกัน และความสามัคคีจะนำพาให้กลุ่ม/ชุมชนของตนฝ่าฟันอุปสรรคไปได้ นับเป็นค่านิยมและหลักคิดที่แตกต่างจากสังคมตะวันตก ซึ่งสภาพต่าง ๆ ที่นักศึกษาในการวิจัยนี้โพสต์ลงในเฟซบุ๊ก แสดงให้เห็นว่านักศึกษาทั้ง 8 คนไม่ทำความรู้จักเพื่อนใหม่ และไม่ทำกิจกรรมกับนักศึกษาจากชาติอื่นอันมีส่วนนำไปสู่อุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ในการปรับตัวและการใช้ชีวิตประจำวัน เช่นในเช้าวันหนึ่งนักศึกษาไทยทั้ง 8 คนไม่ทราบว่าเป็นวันหยุดนักขัตฤกษ์ของประเทศจีน

จึงได้ไปรอรถมหาวิทยาลัยเพื่อไปเรียนตามปกติ เหตุการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าในการศึกษาในต่างประเทศ หากผู้เรียนมีวัฒนธรรมกลุ่มและยึดติดกับกลุ่มมากเกินไปจนขาดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น จะไม่เพียงแต่ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกภาษา แต่ยังสามารถก่อให้เกิดอุปสรรคในการใช้ชีวิตประจำวันและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รวมถึงยังขาดโอกาสในการเพิ่มพูนความสามารถในการปรับตัวในต่างแดน

3. แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัญหาหรือความยากลำบากหลาย ๆ ประการที่นักศึกษาประสบขณะอยู่ต่างประเทศส่วนใหญ่เกิดจากการขาดการเตรียมตัวที่ดีพอก่อนออกเดินทางจากประเทศไทย กล่าวคือ หลักสูตรยังไม่ได้ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนเพียงพอที่จะให้นักศึกษามองเห็นภาพว่า จะเกิดอะไรบ้างกับชีวิตในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังไม่มี การพูดคุยหรือทำความเข้าใจกับนักศึกษาถึงแก่นแท้ของการไปศึกษาต่อในต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานหลักสูตรเทียบโอนผลการศึกษา (credit transfer curriculum) รวมถึงหลักสูตรที่มีการส่งนักศึกษาไปศึกษาต่างประเทศ โดยมีข้อควรปฏิบัติใน 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนการเดินทาง

การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ (psychological preparation)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านอกจากการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการแล้ว หลักสูตรต้อง

เตรียมความพร้อมให้นักศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการเมือง เช่น นักศึกษาต้องเข้าใจถึงเหตุผลที่ประเทศจีนไม่อนุญาตให้ใช้เฟซบุ๊ก เข้าใจวัฒนธรรมและวิถีการใช้ชีวิตของคนจีน ที่สำคัญ นักศึกษาต้องเข้าใจและเปิดใจให้สามารถยอมรับถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพื่อให้ตนสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตในต่างประเทศได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ทางหลักสูตรควรมีการให้ข้อมูลถึงสภาพความเป็นอยู่ ข้อกำหนดต่าง ๆ หรือแนวปฏิบัติของกิจกรรมการเรียน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องล่วงหน้ากับนักศึกษาตั้งแต่อยู่เมืองไทย (pre-departure briefings) เช่น การฝึกงาน โดยแจ้งให้นักศึกษาทราบถึงแก่นแท้ของการฝึกงาน ขั้นตอนและเกณฑ์การเลือกสถานประกอบการ ฯลฯ เพื่อให้นักศึกษาได้เตรียมสภาพจิตใจ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในหลักสูตรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เมื่อนักศึกษาสอบปลายภาคเสร็จ นักศึกษาได้เข้าฝึกงานเลย โดยทำหน้าที่เป็นบริกรในร้านอาหารไทยระดับห้าดาวแห่งหนึ่ง และไม่ได้มีการเตรียมพร้อมให้ทราบถึงแก่นแท้และจุดมุ่งหมายของการฝึกงาน นักศึกษาจึงฝึกงานพร้อมความคาดหวังและมองว่าตนควรได้ใช้ทักษะต่าง ๆ ที่เรียนจึงควรได้ฝึกงานในตำแหน่งอื่น ๆ มากกว่าการมาเป็นบริกรคอยบริการลูกค้า นักศึกษาจึงรู้สึกผิดหวังและไม่ได้ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการฝึกงาน

การให้ข้อมูลที่ครบถ้วนเป็นการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ (psychological preparation) กล่าวคือให้นักศึกษาเตรียมเปิดใจให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ต่อความยากลำบากและสิ่งต่าง ๆ ที่จะแตกต่างจากวิถีการใช้ชีวิตที่เมืองไทย นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการให้ข้อมูลเพื่อให้นักศึกษาเห็นภาพของชีวิตของตนเองในอนาคต

เมื่ออยู่ในต่างประเทศ เช่น ต้องเรียนวิชาอะไรบ้าง หอพักสภาพเป็นอย่างไร อาหารการกิน การเดินทาง สถานที่และตำแหน่งที่ฝึกงาน เป็นต้น การเตรียมข้อมูลหรือให้ความรู้ต่าง ๆ แก่นักศึกษาก่อนการเดินทางจึงเป็นไปตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา ซึ่งเชื่อว่าความสามารถในการปรับตัว หรือการเรียนรู้สิ่งใหม่ของผู้เรียนนั้นมีส่วนสัมพันธ์กับความรู้เดิมหรือโครงสร้างทางปัญญาเดิมของผู้เรียนนั่นเอง (Bruner, 1990; Kearsley, 2001; Piaget, 2001)

ระยะที่ 2 ระหว่างที่ศึกษาอยู่ (implementation)

ระบบพี่เลี้ยงอิเล็กทรอนิกส์ (e-mentoring system)

ด้วยปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่ห่างไกลและตารางเวลาที่แตกต่างกัน ทำให้ระบบการให้คำที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ หรือเป็นพี่เลี้ยงย่อมมีความซับซ้อนขึ้น จำต้องมีการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศกับระบบพี่เลี้ยงเพื่อสร้างกระบวนการติดต่อสื่อสารที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ ให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบที่ชัดเจนและมีแบบแผน โดยดำเนินกิจกรรมผ่านเครื่องมือออนไลน์ (รุ่งทิวา เสาร์สิงห์, 2552) แต่ต้องไม่พึ่งพาเฟซบุ๊กเพียงช่องทางเดียว เทคโนโลยีที่นำมาใช้ต้องมีความเสถียร เข้าถึงได้ง่าย ใช้ไม่ยาก และค่าใช้จ่ายน้อย รวมถึงควรมีการจัดระบบข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากนั้นมีกระบวนการดำเนินการดำเนินการต่ออย่างเป็น

สำหรับผู้ที่จะทำหน้าที่พี่เลี้ยงอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีความรู้ในศาสตร์ที่นักศึกษาไปเรียน และมีประสบการณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศนั้น ๆ อันสะท้อนแนวคิดของ

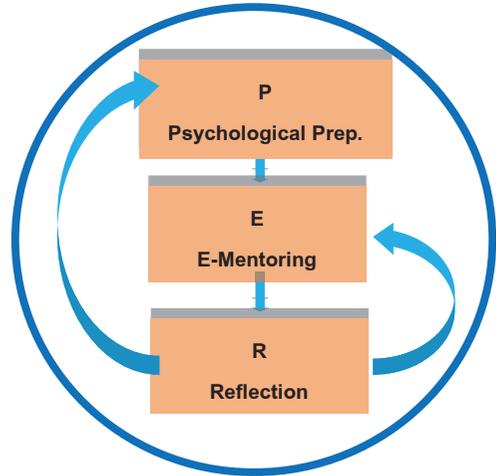
Vygotsky (1978) ซึ่งเชื่อว่าเด็กสามารถพัฒนาไปถึงขีดสุดของตนหากได้รับการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ที่มีความสามารถมากกว่า สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงต้องยินดีที่จะสอนงาน ปกป้องคุ้มครองอำนวยความสะดวก และสนับสนุนช่วยเหลือ Kram (1985) ยังได้แนะนำว่า พี่เลี้ยงต้องมีสมรรถนะทางจิต กล่าวคือต้องมีจิตใจเปิดกว้างยอมรับผู้อื่น เป็นมิตร สามารถเป็นต้นแบบ และให้คำปรึกษาผู้อื่นได้

ระยะที่ 3 หลังจากเดินทางกลับ (post-trip)

กิจกรรมทบทวนวันวาน (reflection)

เมื่อนักศึกษาเสร็จสิ้นภาระกิจการเรียนและเดินทางกลับมาเมืองไทยแล้ว ทางหลักสูตรควรมีเวทีหรือจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ถอดบทเรียนของการใช้ชีวิตในต่างประเทศ โดยผ่านใคร่ครวญและสะท้อนคิด (self-reflection) ถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ตนเองได้เรียนในต่างประเทศ เช่น ให้นักศึกษาได้สะท้อนคิดเรื่องการฝึกงาน อันมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างทักษะที่สนับสนุนการทำงาน (soft skills) อันเป็นทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างและสังคมอย่างถูกต้องซึ่งมักไม่ได้สอนในห้องเรียน การฝึกงานจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และฝึกรู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจากการทำงานในสถานประกอบการอันเป็นพื้นฐานของความรู้ที่ฝังลึกหรือ tacit knowledge นอกจากนี้ยังหมายรวมถึง การทบทวนกระบวนการเตรียมความพร้อมและการให้ความช่วยเหลือแบบพี่เลี้ยงอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำไปสู่กระบวนการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของหลักสูตรโอนหน่วยกิตที่สะท้อนในงานวิจัยชิ้นนี้สามารถสร้างเป็นผังงานดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

แต่ทั้งนี้โมเดล P-E-R ที่นำเสนอในบทความนี้ยังไม่ได้มีการทดลองใช้งานวิจัยขั้นต่อไป ควรศึกษาถึงการดำเนินงานของระบบ P-E-R ว่ามีผลสัมฤทธิ์เพียงใดและควรมีการศึกษารายละเอียดของการจัดการระบบที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2541). **คู่มือคลายเครียดด้วยตนเอง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาย โพธิสิตา. (2550). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนพับลิชชิ่ง จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2537). **ความคิดสร้างสรรค์ที่พัฒนาได้**. กรุงเทพฯ: บริษัทการพิมพ์.

- รุ่งทิวา เสาร์สิงห์. (2552). **แนวคิดการพัฒนา รูปแบบที่เลี้ยงอิเล็กทรอนิกส์. ปรินญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ.**
- รัศมี สาโรจน์. (2547). **การจำแนกกลุ่มการ เสพติดอินเทอร์เน็ตของนักศึกษา ปรินญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น. การศึกษาอิสระปรินญาวิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น.**
- อัญญา ปลดเปลื้อง. (2556). **การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปรากฏการณ์วิทยา. วารสารพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. 23(2), 1-10.**
- Alexander, R. (2004). **Towards dialogic teaching: Rethinking classroom talk.** Cambridge, England: Dialogos.
- Alexander, R. (2005). **Culture, dialogue and learning: notes on an emerging pedagogy. Education, Culture and Cognition: intervening for growth.** International Association for Cognitive Education and Psychology (IACEP) 10th International Conference.
- Babbie, E. (1995). **The practice of social research (7th ed.).** Belmont, CA: Wadsworth.
- Bruner, J. (1990). **Acts of Meaning.** Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Cook J. (1992). **Negotiating the Curriculum: Programming for Learning.** Negotiating the curriculum: educating for the 21st century.
- Greig, A., & Taylor, J. (1999). **Doing Research with Children.** London: Sage.
- Kram, K. (1985). **Mentoring at Work : Development Relationships in Organizational Life.** Glenview, ILL Scott Foresman.
- Harzadin, T. (2012). **Facebook.** Retrieved from <http://www.psikolojikterapi.com/facebook-bagimliligi.html>.
- Kearsley, G. (2001). **Constructivist Theory : Theory into Practice.** Jacksonville, FL: Jacksonville State University.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction “â€”. A review of the psychological literature. **International Journal of Environmental Research and Public Health. 8(9), 3528-3552.**
- Piaget, J. (1972). **The principles of Genetic Epistemology.** New York: Viking.
- Piaget, J. (2001). **The Psychology of Intelligence (2nd Ed.).** London: Routledge.

- Rungwaraphong, P. (2012). **The Promotion of Learner Autonomy in Thailand Tertiary Education: Lecturers' Perspectives and Practices.** Unpublished doctoral dissertation, New Zealand: Victoria University of Wellington.
- Schwandt, T. A. (1997). **Qualitative Inquiry: A Dictionary of Terms.** Thousand Oaks, CA: Sage.
- Siew, W. (2010). **U.S. Students Suffering from Internet Addiction: Study.** (n.d.). Retrived from [http://www.reuters.com/ article/idUSTRE63M4QN20100423](http://www.reuters.com/article/idUSTRE63M4QN20100423).
- Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.** Cambridge, MA: Harvard University Press.